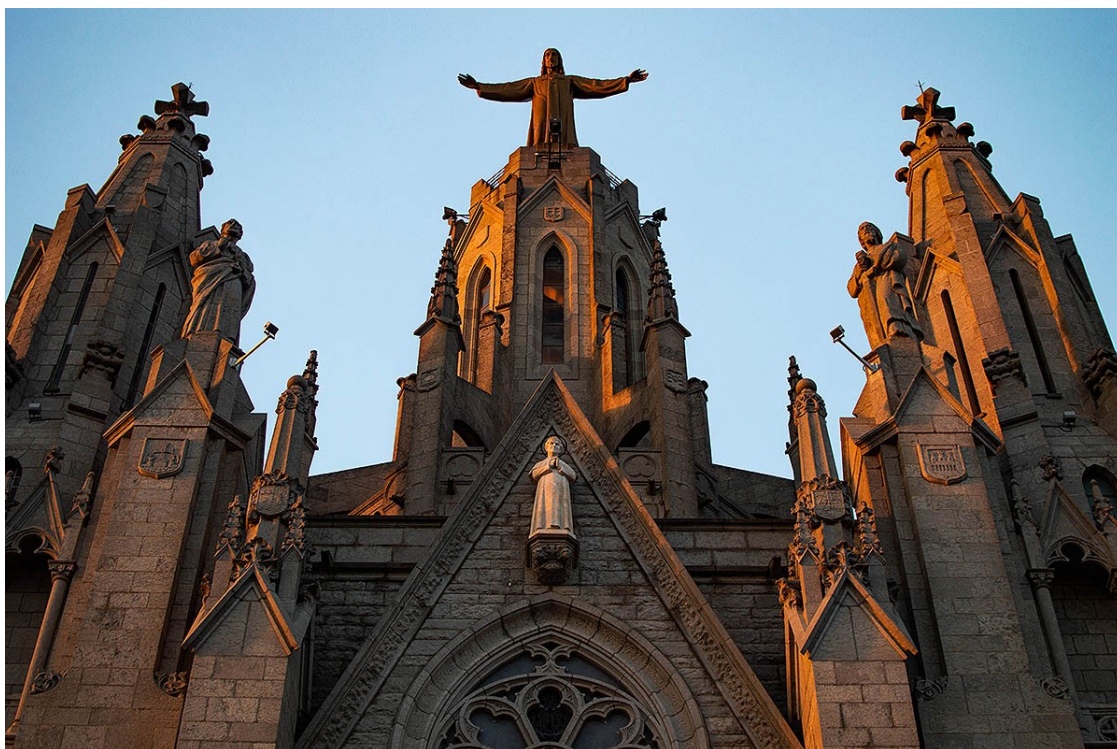

Sobre l'origen del nom del Tibidabo

És Barcelona la ciutat del diable?

Temple del Tibidabo | Martí Juanola

Un dels camps d'estudi més apassionants i alhora més desconeguts per la població en general pel que fa al passat de la nostra ciutat és el de l'origen d'alguns dels seus topònims més antics. La muntanya de Montjuïc encara és per alguns en el seu origen el ?Mont-Juïc? o muntanya dels jueus mentre que per a d'altres el nom es remunta al ?Mont-Jovis? referent a Júpiter, un dels tres déus més importants segons aquesta civilització. De fet ambdues hipòtesis, tant pel que fa a l'existència d'un antic cementiri jueu o la posició privilegiada de la muntanya davant la Bàrcino romana podrien ser plausibles.

La seva muntanya germana (Collserola) i el seu punt més elevat (el Tibidabo) tampoc estan exemptes de polèmica i sorpreses. Per una banda tot sembla apuntar que amb el pas del temps hem agafat la part pel tot i anomenem a la muntanya sencera amb el nom que antigament rebia només el Coll d'Erola o el Coll de na Erola, pas que permetia unir Bàrcino amb *Castrum Octavianum* (Sant Cugat) a través d'una antiga via romana que ara ha esdevingut la carretera de la Rabassada.

El Tibidabo, per la seva banda, apareix marcat a la cartografia antiga com a *Podium Aquilae* o amb el seu equivalent català Puig de l'Àliga. El nom de Tibidabo, segons apunten diverses fonts fou posat a aquest turó pels monjos del Monestir de Sant Jeroni, del qual encara es conserven restes abandonades, tal com vam explicar fa temps (<https://www.naciodigital.cat/noticia/158858/vestigis/sant/jeroni/vall/hebron>) .

Vista de Barcelona des del Tibidabo Foto: Martí Juanola

És molt probable que la nova toponímia vingués inspirat per l'Evangeli segons Sant Mateu, concretament quan explica que l'Esperit Sant, després que Jesús fos batejat, el va fer anar al desert a meditar perquè es trobés amb el diable i aquest el temptés. Una de les temptacions segons aquests passatges del Nou Testament fou la següent segons la traducció catalana de la Bíblia:

*?Després el diable se l'endú dalt d'una muntanya molt alta, li mostra tots els reialmes del món i la seva glòria i li diu: Et donaré tot això si et prosternes i m'adores.
-Vés-te'n, Satanàs! -Diu l'Escriptura- Adora el Senyor, el teu Déu, dóna culte a ell tot sol.
Lavors el diable el va deixar i vingueren uns àngels i el serviren?.*

En la seva versió llatina, que era l'emprada en aquells temps pels Jerònims la part clau d'aquesta cita era: **?Haec omnia tibi dabo si cadens adoraebis me?.**

Temple del Tibidabo Foto: Martí Juanola

Així doncs, als monjos l'antic *Podium Aquilae* davant el pla de Barcelona els hauria inspirat un escenari semblant al lloc en què Jesús hauria rebut la proposta d'«et donaré? o ?tibi dabo?» per part del diable.

L'infatigable i prolífic Joan Amades, recull en canvi una llegenda, segons la versió transmesa el 1918 per un llibreter de Barcelona anomenat Josep Cases en la qual és Jesús qui mostra i ofereix el pla de Barcelona al dimoni des del cim del Tibidabo quan encara s'entenien i abans que aquest hagués caigut en el bàndol del mal. Diu Així:

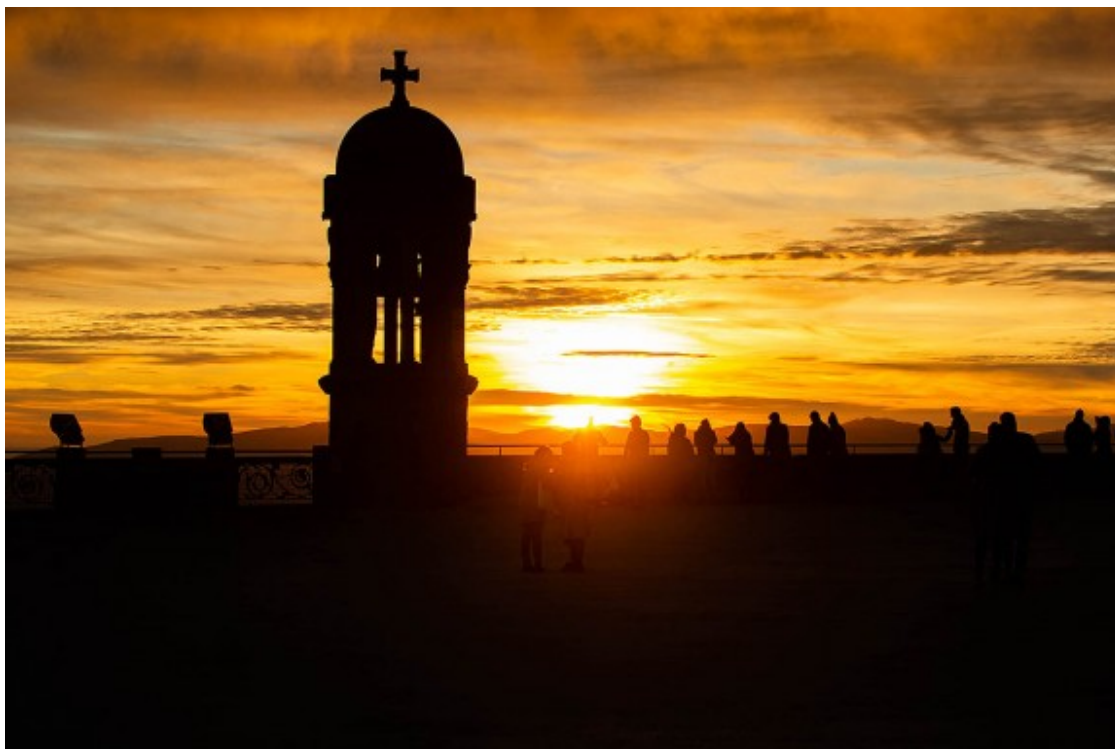
«Nostre Senyor parlà així al diable: -En aquest planell, s'hi estendrà una gran ciutat: I tu què t'estimes més? El domini d'aquesta ciutat o la glòria del cel?»

- El domini d'aquesta ciutat -replicà el diable.

I Déu digué:

-Tibi dabo, que significa te la dono. D'ací el nom de la muntanya i el qualificatiu de ciutat del diable aplicat a Barcelona.»

El fet és que durant molt de temps aquell cim restava desert i no va ser fins a finals del segle XIX quan la petita comunitat cristiana protestant va començar a temptejar la possibilitat de construir-hi un temple per als seus fidels i es rumorejava l'existència d'un projecte de casino-hotel que una autoanomenada «Junta de Caballeros Católicos» va afanyar-se a comprar els terrenys.

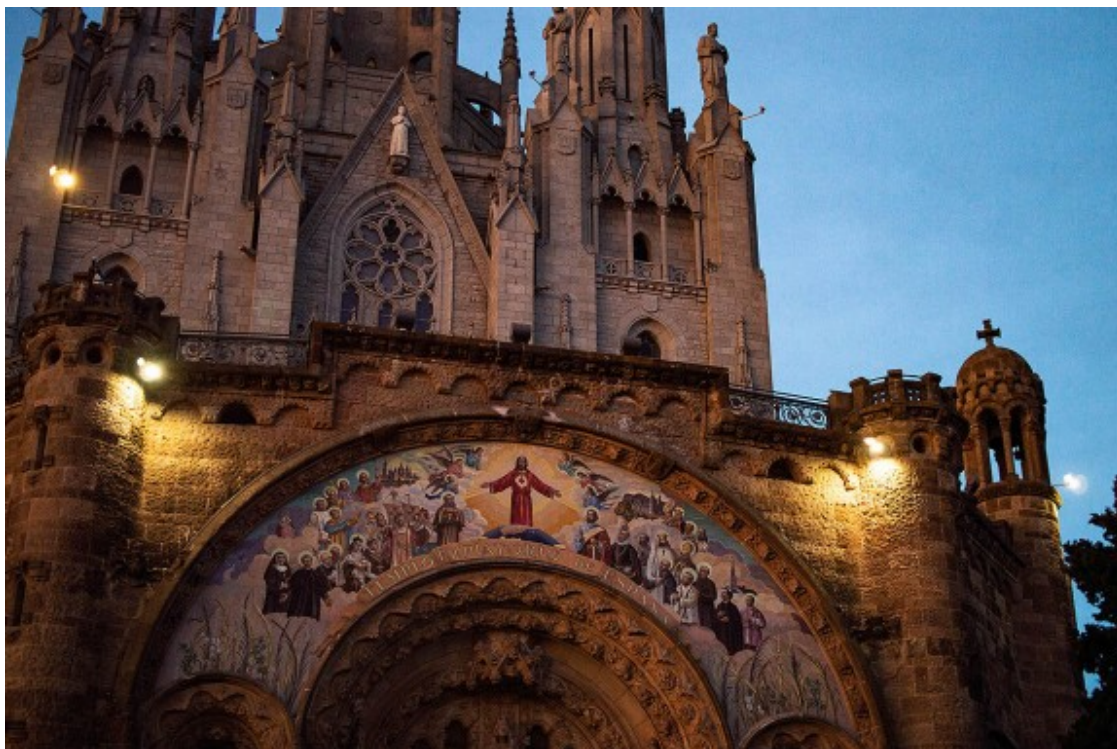
Temple del Tibidabo Foto: Martí Juanola

L'abril de 1886 va arribar a Barcelona l'italià Joan Bosco, fundador de l'ordre dels Salesians, convidat per Dorotea de Chopitea (https://ca.wikipedia.org/wiki/Dorotea_de_Chopitea), una de les dones més influents de la societat barcelonina i generosa pel que fa a la seva col·laboració econòmica amb diverses iniciatives de l'Església.

En una cerimònia que va tenir lloc a la Basílica de la Mercè el president de la Societat de Sant Vicens de Paul s'expressà en aquests termes davant l'ara ja canonitzat i considerat Sant Joan Bosco:

?... de comú consell, aquests cavallers han acordat cedir-vos la propietat del mont Tibidabo, perquè al seu cim, amenaçat de ser el planter de la irreligió, quedi consagrat amb un Santuari del Sagrat Cor de Jesús i mantingui així ferm i incommovable la religió per, vos amb tant de zel i edificació predicada i herència preciosa dels nostres pares.?

Sant Joan Bosco agraït, va dir que quan marxava de Torí, moment en què ja estava quasi acabada l'Església del Sagrat Cor de Roma, cercava una altra manera de propagar aquesta devoció i que una veu interna el tranquil·litzava assegurant-li que a Barcelona podria satisfer el seu desig alhora que li repetia ?Tibi - dabo? (et donaré). Aquell mateix any 1886 els salesians van edificar una petita ermita neogòtica al cim de la muntanya.

Temple del Tibidabo Foto: Martí Juanola

Un parell d'anys més tard, amb motiu de l'Exposició Universal i la visita de la Reina Maria Cristina, es va adequar la carretera de la Rabassada i es va edificar al costat de l'ermita un pavelló d'estil mudèjar ara desaparegut.

La idea de construir un temple imponent ja estava present però les obres es van endarrerir durant un temps per la possibilitat de la construcció d'un observatori astronòmic al cim de la muntanya. Quan finalment es va decidir construir en un altre indret (l'actual Observatori Fabra (<http://www.fabra.cat/>)), el 1902 i aprofitant l'impuls que el Doctor Andreu havia donat a la muntanya començant a urbanitzar-la i instal·lar-hi transports per fer-la més accessible, es va col·locar la primera pedra de l'actual Basílica Menor del Sagrat Cor. Una obra intergeneracional que va començar el prestigiós arquitecte Enric Sagnier i va finalitzar el seu fill Josep Maria Sagnier.

La petita ermita originària però encara es conserva integrada en l'arquitectura del nou temple i encara es pot apreciar a la seva façana lateral dreta. Amb el temps, la construcció del parc d'atraccions va convertir l'indret en un lloc d'obligada visita per a tots els forasters i la muntanya i el seu entorn van passar a ocupar diverses planes en les publicacions de promoció turística de la ciutat.